

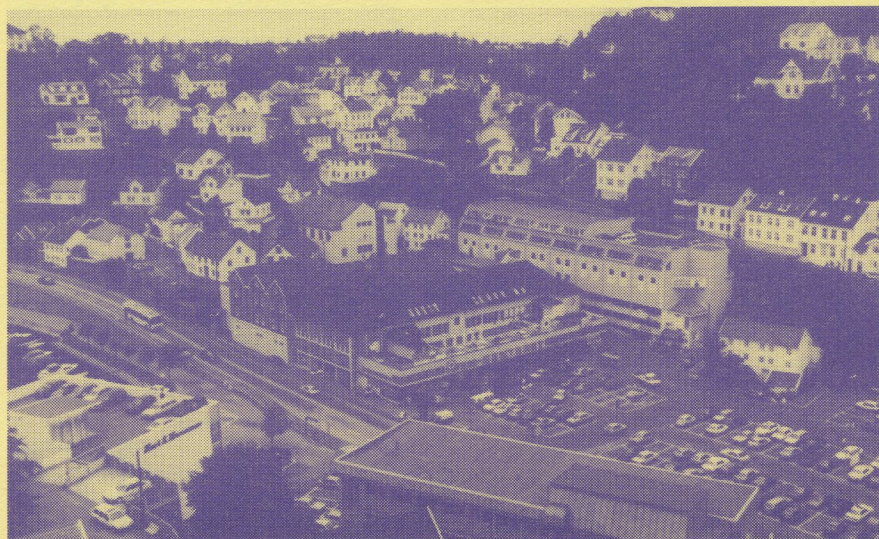
ø K A N A L e n

Europeisk Ærbødighet for Juvelen Tyholmen

"Medaljen" som ble festet på bymuseets bryst, og henger der til allmen beskuelse. Verdens største bevaringsorganisasjon, Europa Nostra, delte ut sin høyeste utmerkelse, gullmedaljen, til Tyholmen for året 1991, og den ble overrakt 12.juni av visepresidenten, Sir Christopher

ordfører/varaordfører. Vi får håpe det blir den siste som gjøres fra deres side på Tyholmen!

Denne svært høythengende prisen er en kraftig stimulans i arbeidet med å videreforedle Tyholmen. "Her er enda mye som kan gjøres," sa Sir Christopher, og det kan vi vel alle være

Godt ikke Tyholmens utsikt mot byen ble tatt med i evalueringen. Men heldigvis, mye i tiden taler for at P-huset ved Arena blir byens siste visuelle katastrofe.

Audland. Organisasjonens president, prins Henrik av Danmark, kunne dessverre ikke selv møte, da sølvbryllup og egen fødselsdag kolliderte med prisutdelingen. Likevel ble hans lykkeønskninger til Arendal overbrakt av presidenten i Dana Nostra, Catharina Collett.

Medaljen og diplomene ble mottatt av formannskapsmedlem Catherine Evensen, fordi kommunens politiske toppledelse hadde andre viktigere oppgaver denne dagen. Dette til tross for at kommunen selv kunne velge dagen for utdelingen. Catherine Evensen var en verdig representant for kommunen, men det var en "flause" av

enige med han i. Europa Nostra deler kun ut 7 medaljer i året, og i 1991 gikk 2 til England, 2 til Spania, 2 til Tyskland og 1 til Norge. Det er i alt 28 land tilsluttet Europa Nostra, og den har 2,3 millioner medlemmer.

Vi i Kanalselskapet fikk et klapp på skulderen av Sir Christopher med lykkeønskninger for våre planer, og vi ser det som det neste skrittet - en tilbakeføring av Tyholmen til holme - som det mest naturlige. Dette kan skje etter at biltrafikk- og parkeringsproblemet er løst, og Tyholmen er ytterligere sikret mot vandalisering.

STATLIG INTERESSE FOR KANALSelskAPETS PLANER FOR ARENDAL

Kanalselskapet for Arendals bymiljø har med glede mot tatt meldingen om at Miljøverndepartementet har bevilget kr 100.000,- til vår forening, slik at vi på en ordentlig måte kan få visualisert hvordan Arendal bykjerne kan bli seende ut etter at oppryddingen er skjedd med biltrafikken og miljøforbedringer er gjennomført.

Oppjustering av bymiljøene er en prioritert oppgave som flere departementer satser sterkt på. Det går også en trend i andre tunge etater på at det skal tas sterkt hensyn til menneskeliggjøringen av miljøene vi mennesker ferdes i, og det var sannelig på tide!

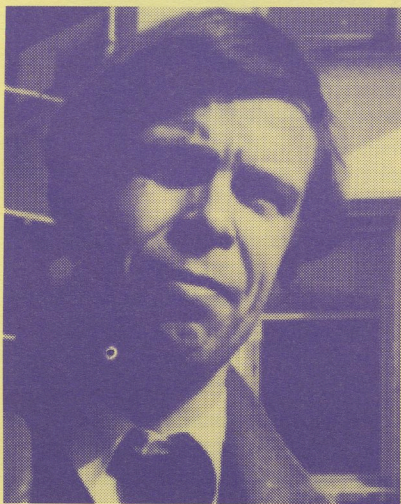
Vi vil med de bevilgede pengene få illustrert de mulighetene bysenteret har, slik at det vil kunne anspore til vesentlig større statlige overføringer til kommunen, dersom det vedtas å gjennomføre de rette tiltakene. Kanalselskapet gleder seg til et forhåpentlig fruktbart samarbeid med de kommunale myndigheter.

Vår forening tolker Miljøverndepartementets bevilgning som en klar anerkjennelse for de helhetstanker vi har for Arendal sentrum. At vi har støtte fra mange hold, skulle framgå av andre innlegg i dette nummeret av "Kanalposten".

**Morten Halseth,
direktør/Phønix
Hotel**

"Kanaler i Arendal - Ja hvorfor ikke? Selv kommer jeg fra Trondheim, og er vant til Nidelven som snor seg gjennom byen. Den er med på å gjøre Trondheim til en spennende by. Kanaler i Arendal vil gjøre byen mere attraktiv og spennende, samt å gi Arendal tilbake noe av sin tapte identitet, tenker jeg mens jeg nynner "Nidelven stille og vakker du er." Men skal det bli en vellykket oppgraving, må kommunikasjonen til og fra Tyholmen være sikret, samt funnet løsning på parkeringsproblemet. Nidelven har stri strøm som forhindrer stillestående vann og lukt. Er disse problemene løst, vil jeg gjerne ønske kanalene og turistene velkommen til Arendal."

**Ole H. Olsbunes,
direktør/Tyholmen
Hotel**

" Alle godordene fra våre gjester, og nå også Europa Nostra prisen, er et bevis på at Tyholmen er av stor verdi for byen vår. Hvis Tyholmen også kunne blitt holme igjen, er jeg sikker på at vi ville

Den Mentale Dimensjon i Stedsutviklingen,

av Geir Olav Kuvaas, ALLGRØNN

Arendal bærer et stort ansvar når det gjelder å forvalte og videreforedle byens miljøkvaliteter. Det er viktig at politikerne får anledning til å utvikle forståelsen for hvilke verdier som ligger i byens karakter, og hva dette betyr for menneskene som bor der. Det er trist å lese om motorsag-massakrer i riksdekkende media. Og det er trist å måtte forholde seg til en ordfører som tror mannen på gata ikke bryr seg om sine omgivelser. I anledning Allgrønns landsby-prosjekt har vi kommet til å befatte oss med endel tankegods som har relevanse i forhold til stedsutvikling generelt.

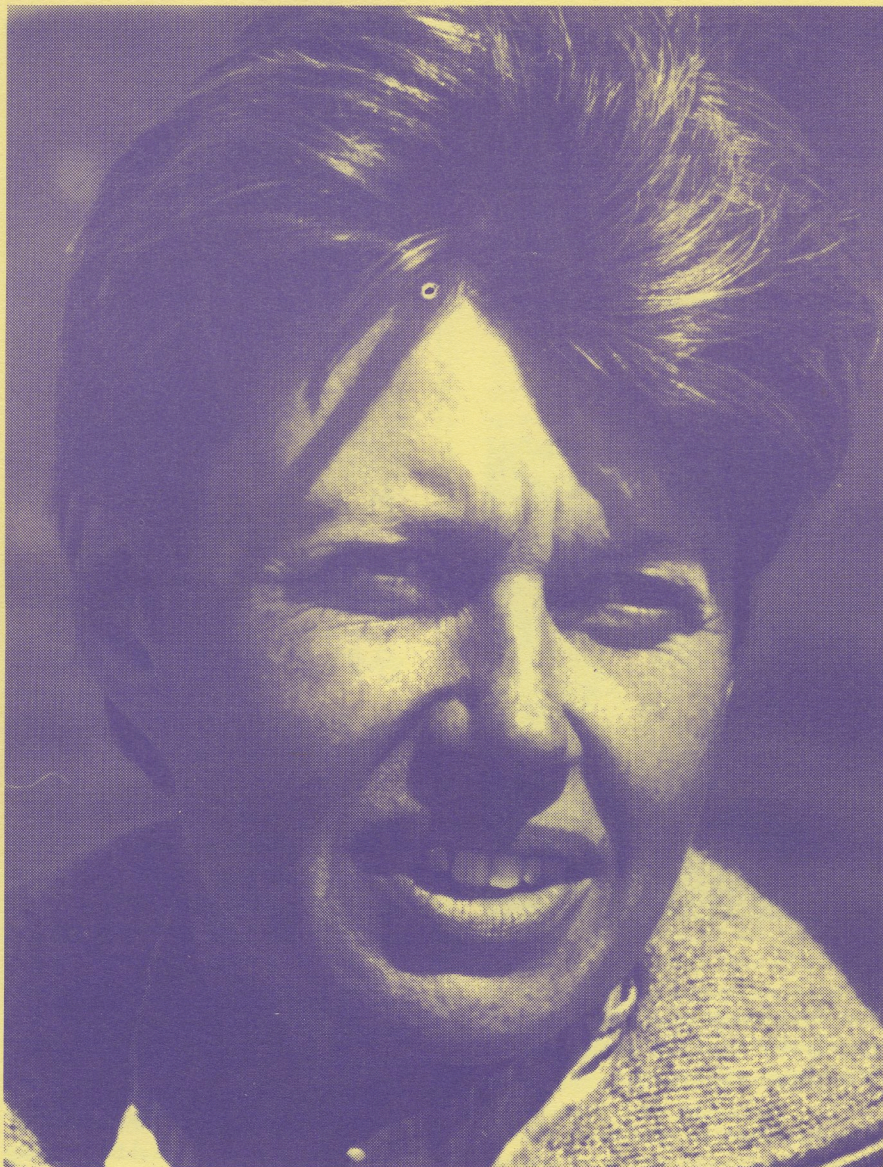
VI TROR DET GÅR AN Å SKAPE BEDRE URBANE STRUKTURER

Oslo byplans store far, arkitekt Harald Hals, skrev i sin bok "Fra Christiania til Stor-Oslo", 1929, følgende: "Vi søker forgjeves den røde tråd i Oslo Bys plan." Arkitekt Peter Butenschön, f.t. rådgiver i Kulturdepartementet, skrev i sin bok "Det nye Oslo", 1987, følgende: "Vi har ikke hatt kultur til å skape noen helhet i bygging."

oppnå enda større positiv oppmerksomhet. Forbausende mange av våre gjester er opptatt av Arendals historiske bakgrunn, og spesielt bevaringen av Tyholmen. På Tyholmen Hotel har vi prøvd å gjennomføre en stil på hele hotellet som knytter det til vår bys historie. Dette er med på å skape en særpreget atmosfære som gjør at de fleste trives godt her, og gjerne kommer tilbake. I samarbeid med Historielaget arrangerer vi regelmessig guidede vandringar på Tyholmen som er svært populære. Vi leier også ofte Kløckers Hus og Stenhuset til møter og arrangementer, så mange av våre gjester får smakebiter av vår bys historie på denne måten. Da vi under Båtmessa hadde bymodellen stående i vår resepsjon, fikk vi mange signaler fra gjester som var meget positive til Kanalselskapets planer. Personlig er jeg en ivrig talsmann for disse planene, og er medlem av Kanalselskapet, Tyholmens Venner og Fortidsminneforeningen. Jeg er overbevist om at åpning av kanalen vil bety enormt mye for byen vår, så jeg setter stor pris på det arbeidet som legges ned i Kanalselskapet."

Byggeskikken har blitt fortrent av en regelverk og rasjonelle og trafikale hensyn. I perioder kan dette ha vært nødvendig, både for å heve den generelle boligstandard og for å imøtekomme behovet for rask utbyggingstakt. Idag har vi såpass ro i eiendomsmarkedet at vi har tid til å være litt etterpå-kloke. Ser vi oss om, både i bybilder og landskap, forstår vi at helheten har tatt for mye skade til å danne idealer for videre utbygging. Det finnes mange eksempler på at overdimensjonerte arkitektoniske manifestar har underminert stedskarakterer og overkjørt individuell frodighet. Professor Christian Nordberg Schulz sier; "etterkrigstidens Norge har vært preget av tiltagende miljøløshet. Dagens bosetning lider under mangel på indre sammenheng. Det er virkelig tragisk at et land der naturen er nærsagt det eneste identitetsgrunnlaget, skal ødelegge sitt eksistensielle fotfeste. Årsaken ligger fremfor alt i at den vulgærfunksjonalistiske og teknokratiske holdningen etterhvert er blitt så dominerende." Det er åpenbart at samfunnet sliter med problemer som er konsekvenser av historie-løshet og identitetskriser. Det er også klart at politikere og utbyggere bør ta sin del av ansvaret, og se nødvendigheten av å sikre en stedsutvikling som tar vare på mennesker. Programmet for Allgrønns landsby setter premisser som er avgjørende i arbeidet med å skape en bedre bostedskultur.

Foruten å støtte oss på nyere forskning på samfunn og byøkologi, har vi sett betydningen av å ha mye kontakt med alminnelige mennesker, altså beboere. Gjennom visualiseringer og samtaler har vi forsøkt å synliggjøre miljøkvalitetenes innhold, med det mål å forløse folks meninger innen estetikk og bospørsmål. Vi oppdager at folk har en levende følelse for hva som er riktig og ikke riktig, også på områder hvor de i praksis ikke er meningsberettigede.

*Eva Boman er
Seksjonsleder for
Fylkesmannens
miljøavdeling*

av *Eva Boman*

*"Fra enkelte hold er det
skepsis til kanaler i
Arendal på grunn av
faren for vond lukt fra
vannet i kanalene. Særlig
eldre mennesker i
Arendal har minner om
lite hyggelig lukt fra de
gamle kanalene.*

Illeluktende Kanaler?

Vond lukt fra vannet kan ha to årsaker, sier Eva Boman. Den ene er direkte forurensningstilførsel, spesielt kloakkutslipp, og den andre er at det dannes lommer med vann som kan bli avstengt over lengre tid. Det siste kan føre til oksygensvikt og råttent vann, særlig i bunnvannet. Begge typer problemer er det fullt mulig å håndtere i dag.

Gamle dagers dårlige sanitærstandard er selvsagt hovedårsaken til at en del mennesker assosierer kanaler med dårlig lukt. Den gang ble kanalene brukt som "søppelkasser" for alle typer forurensning.

Når kanalene graves opp på ny, må det sikres at vannet får strømme fritt i alle partier så det ikke oppstår avstengte lommer. En ekspertutredning om hvordan kanal og basseng bør utformes er nok nødvendig. Det viktigste er imidlertid å hindre forurensningstilførsler til vannet. Hovedoppgaven blir dermed å sikre at alt kloakkvann blir overført til det kommunale nettet. I dag går det en del avløp urensset ut i havnebassenget fra bebyggelsen i Arendal. I følge kommunens handlingsplan skal imidlertid det alt vesentligste av kloakkutslipp til havnebassenget være

sanert innen 1994. Innen det blir aktuelt å grave opp kanalene er dermed vannet renere enn det har vært på mange år, og mulige luktproblemer skal være løst før de oppstår!"

**Vil du bli medlem av
Kanalselskapet?
Skriv til Odd,
Vestervegen 6,
4800 Arendal!**

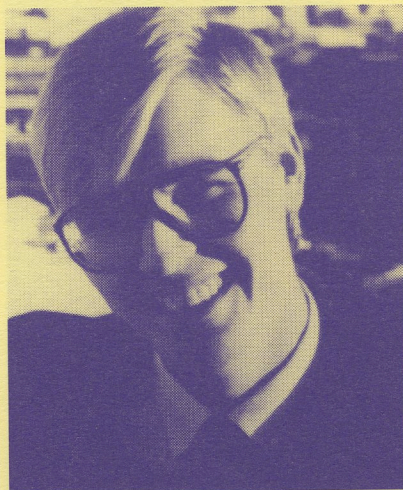
"Handelsnæringen i Arendal er gjennom Arendal Handelsstandsforening invitert til å gi uttrykk for sine oppfatninger om kanalprosjektet i Arendal. For det første er det viktig å ha klart for seg at handelsnæringen i Arendal sentrum er den næring som gjør bruk av sentrum på den mest intense måte og som derved er helt prisgitt de rammebetingelser som legges for bruk av sentrum. Dernest er også handelsnæringen den største arbeidsgiver i kommunen ved siden av offentlig sektor. Av de rammebetingelser som er avgjørende for handelsnæringen kan vi nevne:

- At sentrum er tilgjengelig dvs. at sentrum har tilstrekkelig med P-plasser
- At forholdene er lagt til rette for offentlige kommunikasjonsmidler (buss og taxi).
- At forholdene er ideelle for myke trafikanter.
- At den generelle trafikksituasjonen er vel fungerende.
- At sentrum er attraktivt som bymiljø.
- At byen som sådann har en velutviklet og drivende handelsnæring.

Kanalprosjektets ideskaper har ofte hatt den misoppfatning at handelsnæringen generelt er mot gjenåpning av kanalene eller en utvikling av vannspeilene i sentrum. Dette er ikke riktig. Handelsnæringen er tvert i mot den part som har utnyttet vannspeilene i rikt omfang. Vi viser herved til alle arrangementer som handelsnæringen har utnyttet Pollen til i alle år og som man også i år vil utnytte bl.a. under årets markedsdager. Vi tror derved at handelsnæringen er den part som i størst utstrekning vil vite å utnytte en utvidelse av vannspeilet.

Imidlertid har vi klare forutsetninger for en slik utvidelse. Disse er i korthet:

- Parkering i fjellanlegg må bli etablert.
- Øst-vest forbindelsen må bli etablert.
- Tilgjengeligheten til sentrum for våre kunder må ikke bli dårligere enn i dag.
- Sentrum må fungere kommunikasjonsmessig for handelsnæringen.

Kan disse forutsetninger bli tilfredsstillende er vi klart positive til en utvidelse av vannspeilet.

Arendal trenger en attraksjon i vid forstand og kanalprosjektet vil uten tvil være en slik attraksjon. Vi vil også peke på at bymiljø er handelsmiljø og omvendt. Et bysentrum uten handelsaktiviteter og en flora av virksomheter, vil vi påstå er et helt dødt sentrum. Arendal sentrum har idag et aktivt og levende handelsmiljø. Dette må vi ta vare på og videreutvikle. Vi

"Arendal trenger en attraksjon i vid forstand. Kanalprosjektet er en slik attraksjon"

Peder Syrdalen,
formann i Arendal Handelsstandsforening

ønsker ikke handelstygdepunktet skjøvet ut til eksterne sentra, og stikkord for å unngå dette er tilgjengelighet og parkering. Arendal Handelsstands forening sitter ikke å venter på at det skal bli forgang i P-hus saken. I disse dager er oversendt en grundig analyse av et parkeringshus i fjell til Arendal kommune. Blir dette løst mener vi enda en brikke i tillegg til øst/vest forbindelsen er lagt for en utvikling i Arendal sentrum, og da også med vann og kanaler som et viktig element."

Brynjolv Baardson, forfatter, mener Kanalene var Arendals viktigste særpreg

"Når jeg kommer rundt svingen på toppen av Vesterveien og skuer Tyholmen på min høyre side, gledes jeg over at den er bevart og at noen ildsjeler fikk lønn for sin innsats, og ikke minst at de ved sin innsats har gledet fremtidens generasjoner.

Når jeg så flytter blikket fremover og får en asfaltjungel i fleisen med et mylder av biler, busser og mer eller mindre engstelige fotgjengere, forandres gleden til nostalgiske minner om gamle Kittelsbukta med jakter som losset ved Otterslands gamle lager eller en kullbåt langs bryggen til Blom Bakke. Jeg minnes kanalen på innsiden av Tyholmen. Den smale bro over til Samuelsen's Motorverksted, kanalens videre spennende fortsettelse under Kirkebakken - videre broen over mot Starkads Avholdskafe - den gamle lekter med regntøysalg - broen fra gamle Fiskebrygga til Eriksens

" I disse tider hvor det nettopp er avsluttet en miljøkonferanse i Rio som diskuterte det globale miljø, synes jeg at det er flott at andre har jobbet med det lokale miljø og hva som kan gjøres for å forbedre det.

Arendal har tidligere vært kjent som Nordens Venedig p.g.a. sine mange kanaler. Disse var med på å sette sitt preg på Arendal som sjøfartsby. Idag er Arendals renome som sjøfartsby redusert. Vi har kun et fåtall mindre rederier i byen, og ei heller har vi kanaler. Hva er det idag som gjør Arendal kjent for personer utenfor lokalmiljøet? Slik jeg ser det er det Tyholmen, Pollen, skjærgården og ????? (Ja, selsagt også Madam Reiersen).
Hva bør vi gjøre for å utvide dette?

Baardson, forts.

frukthall på den ene side og Det Gamle Politikammer rett frem og den ruvende musikk- pavillon til venstre.
Alt dette som gav Arendal personlighet og særpreg, er borte og erstattet med ingenting. Nostalgi er den godt voksnes privilegium, og blir den sentimental er den kjedelig. Men fortiden er med på å skape både nu og fremtiden, og selv om vårt samfunn i dag er avhengig av vekst og utvikling så blir det også mer og mer klart at dette må også omfatte verdier som omgivelser man trivs i, omgivelser som gir en viss sinnets ro.
La oss derfor få tilbake den gamle kanal - få tilbake noe av Arendals gamle personlighet. Det vil lønne seg økonomisk over tid. Se bare hva som er gjort flere steder i utlandet hvor man på forskjellig vis har rustet opp gamle særpreg, gjort sentrum bilfrie og gjenskapet miljø og trivsel. Stå på kanalforkjempere!"

Arendal har som tidligere nevnt hatt sitt maritime preg, og jeg tror at vi må bruke dette i vår videre markedsføring av byen. Derfor mener jeg at kanalene i vist omfang bør graves opp på nytt. De planer som Kanalselskapet har tatt frem virker meget tiltalende, og de vil være med på å gi byen noe unikt som vil trekke ytterligere turister til byen. Arendal vil atter fremstå som Nordens Venedig.

Jeg er helt overbevist om at kanalene vil tilføre Arendal noe unikt, og at de investeringene som må foretas på litt sikt er vel investerte penger. I disse

Gunnar Kalleberg, eier av restaurant "Madam Reiersen": "Kanal er vel investerte penger!"

nedgangstidene er det vanskelig for kommune/fylke å finne plass til slike investeringer i sine budsjetter. Hadde kommunen/fylket klart å gjennomføre disse investeringene, er det min oppfatning at Arendal atter ville bli en av Norges rikeste kommuner. I allefall når det gjelder miljø og trivsel. Vi må huske at Arendal i 1998 er 275 år, og målet bør være at kanalene er ferdig innen dette jubileumet."

Arkitekt Henrik Groth, i "Oppgjør med Skjønnhetens Forrædere", 1975: "Ved nærmere ettertanke gikk det opp for meg at arkitekturvernåret ikke gjaldt hva arkitekter har bygget de siste femti år - det hersker enighet om at det meste av dette bør raseres. Det er eldre bygninger som skal vernes, ikke minst slike som arkitektene fordømte for ti år siden og i ledtog med politikerene fikk revet. Felles for alle disse planløserne var uvitenheten om at ingenting er vanskeligere å etterligne enn tilfeldigheten. Og skjønnheten er sky som en hind, den flykter når fornuften nærmer seg.menneskeheten simpelthen motsetter seg hensiktsmessighet. Vi tåler ikke kuldegradene fra den geometriske fornuft. Vi vil bo mot vår hensikt. En mer dødelig attest kan ikke funksjonalismen få."

ARENDA NOSTRA (rapping)

av **Marianne Woie**
styremedlem i Tyholmens
beboerforening

*Prisen er utdelt og Tyholmen seiret.
Mange har kjempet og nå blir de feiret.
Det gamle "ruklet" fikk sin renessanse.
Nå må vi gripe vår store sjanse!*

*Dette er'ke sludder.
Dette er faktisk noe som trengs!*

*Europa Nostra Award gir sparket.
Vi må få planene bort fra arket.
Vi må få med oss hele byen
og fortsatt sloss for bevaringsvyen.*

*Dette er'ke sludder.
Dette er faktisk noe som må til!*

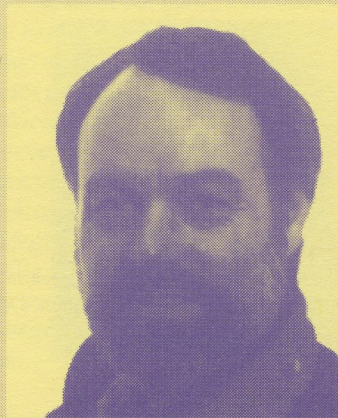
*Et eksempel for Norge er godt å være.
Men Arendal har enda mer å lære.
Flaggskipet Tyholmen seiler alene.
Resten av byen er i karantene.*

*Dette er'ke sludder.
Dette er faktisk noe som syns!*

*Prisen krever at vi tenker nytt.
Nytt om gammelt og gammelt om nytt.
Nå må vi være svært geniale.
Utnytte hele vårt potensiale.*

*Dette er'ke sludder.
Dette må alle forstå!*

Formannen har ordet

Kjære Medkanalister.

I skrivende stund er Kanalselskapet 2 år. Etter starten den 5. juni 1990 i Stenhuset på Tyholmen, har arbeidet for å gi Arendal et bedre og miljømessig mer menneskevennlig innhold - med KANAL - vært ført med entusiasme av alle våre tilhengere. Gratulerer med 2 års dagen til dere alle!

Et vedvarende opplysningsarbeid for å bevisstgjøre folk på hva vårt arbeid dreier seg om, og at kanalen skal inn i et godt og sosialt miljø, vinner stadig terreng.

Vi merker hvordan det over hele landet reiser seg en klar forståelse om viktigheten av vårt fysiske miljø. Vi ser at Kulturdepartementet inviterer til debatt om by- og tettsteds utforming, og i øyeblikket er det utformingen av bensinstasjonene som blir fokusert. Vi vil framover oppleve at forståelsen av verdier som medmenneskelighet, trivsel, kultur, omsorg, livsperspektiv gjennom historien blir overordentlig viktig.

Arendal formannskap har nå nedsatt et politisk sammensatt Sentrumsutvalg som skal utarbeide ideer som forløpere for en ny sentrumsplan. Vi har store forhåpninger til at vi kan få istand et fruktbart samarbeide, noe kommunens plansjef Kari Rasmussen overfor oss har antydnet. Der er både økonomi og vilje til en solid håndsrøking fra statlig hold overfor de kommuner som vil utvikle seg videre i tråd med de nye tanker som overalt nå gjør seg gjeldende. Vi i Arendal må ikke

sitte med hendene i fanget, men være raskt ute og aktive ved å bli en foregangskommune. Det er åpenbart at handels- og næringslivet i Arendal sentrum stort sett har sammenfallende syn på byutviklingen som Kanalselskapet. Samhold gir styrke!

Direktoratet for Naturforvaltning, Statens Forurensingetilsyn, Miljøverndepartementet og Riksantikvaren har i et samarbeid om et prosjekt som kalles "Aksjon Vannmiljø", gitt kommunene muligheter for å få opptil 50% dekning av utgifter til å bedre miljøet etter kloakksanering. Når kommunen vår finner sin måte å rense kloakken på, så burde slike midler være tilgjengelige dersom det er politisk vilje til det. En gjenåpning av kanalen burde være et slikt prosjekt som kvalifiserer til midler.

Som et ledd i denne nyorienteringen innen planlegging, har Miljøverndepartementet bevilget kr 100.000,- til Kanalselskapet slik at vi kan få anskueliggjort hvordan vi mener at Arendal bør bli i framtida. Det er et velkomment håndslag fra en statlig institusjon, og vi føler det er en anerkjennelse for det vi står og arbeider for.

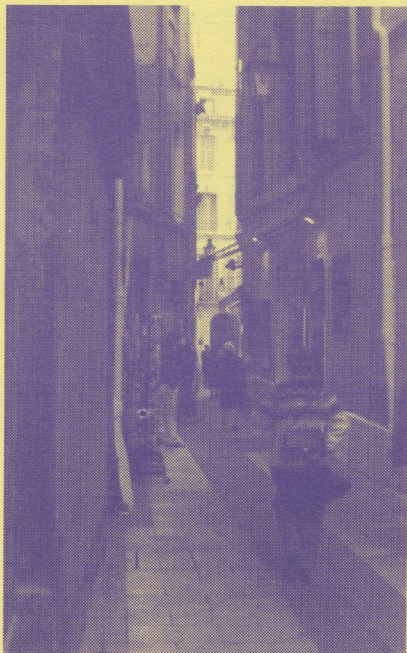
Vi i Kanalselskapet føler at tildelingen av den svært høythengende bevaringsprisen som ble tildelt Tyholmen av verdens største bevarings- organisasjon, Europa Nostra, gir perspektiver framover for det videre arbeidet med å foredle byens viktigste trekkplaster. Uten kanal, ingen Tyholme! Kanalen var Tyholmens redning ved bybrannen i 1868!

La ordene fra "Verdens miljøvernminister", Gro Harlem Brundtland, som ble gjengitt fra miljøkonferansen i Rio og stod på trykk i Aftenposten, være et helhetsgrep på utviklingen framover. Hun sier i siste avsnitt: "Vi må samtidig satse på barna og de unge, som vokser opp med en helt annen bevissthet om miljø og utvikling. Min generasjon vokste opp med etterkrigstidens vekstentusiasme. Nå må entusiasmen legges i å endre vekstens innhold. Vi må på en radikal, ny måte forene økonomi og økologi, hvis vi skal nå det som er målsetningen med all politikk, å bedre livskvaliteten for enkeltmennesket, både lokalt og globalt."

Odd Skaug Syvertsen

Staten belønner de flinkeste i kloakkrense- klassen - "AKSJON VANNMILJØ"

Arendal kommune er etter de uttrykk Miljøvernministeren brukte da han nylig besøkte byen vår, enda ikke rykket opp i denne klassen. Men plutselig kan det skje at vi blir flinke til å gjøre hjemmeleksene våre, og da kan vi få klapp på hodet av han Torbjørn. Da kan vi straks være i posisjon ved premiebordet, hvor der deles ut fete premier i form av tilskudd med opptil 50% av prosjektkostnadene for å rehabilitere områder som har lidd under forurensingene. I år er det avsatt 40 mill. kroner til dette formålet. Kriteriene for tildeling av midler, er ved siden at en er i ferd med å rense kloakken, at tiltaket skal gi sysselsetningseffekt og at behovet for miljøtiltak i området dokumenteres. Våre tanker for miljøopprustning i sentrum ligger klart innenfor disse forutsetningene. Det er oppgitt hva slags tiltak man har i tankene. Det er i hovedsak tenkt på vassdragsnære områder, og vi tolker dette som ved Nidelvens utløp. Videre er det nevnt åpning av bekker, og vi tolker det også som åpning av kanaler. Midlene kan gå til turstier og kulturstier, og det stemmer også med kanalpromenader i kulturlandskap. Likeså er det nevnt at det gjelder også for utvikling av nærrekreasjonsområder for bading, soling, lek, båtbruk etc. Kan det passe bedre for en kanal og vannspeil med båttrafikk og reint vann? Også renovasjonssystem, serviceanlegg for tømning av båtseptik etc, er kvalifikasjonsgrunner. Midt i blinken for en moderne båthavn i Kittelsbuk! Som et siste moment som vi tar med her er, tiltak for å avbøte negative effekter av eksisterende tekniske innretninger. Det nye trafikk- monumentet - Rundkjøringen! Kommune hva venter vi på? Pengene er i tillegg overførbare til det tidspunktet man skal bruke dem!

Smuglforretningsstrøk, gamlebyen i Montpellier

Mennesker trives på steder som gamle Tyholmen i Arendal, gamlebyen i Fredrikstad, Risør, Skudeneshavn eller Lom. Bygningene i disse små samfunnene representerer både kontinuitet og stimulasjon. De har en stabiliserende og berikende effekt på den sosiale kulturen. Det er da vi kommer inn på arkitekturens sterke psykiske virkninger, arkitekturens mentale dimensjon. I Øst-Berlins enormt brede gater, mellom enorme monumentalbygg, blir en redusert til et maktesløst krek. I slagskyggene under skyskraperbyene blir en et ubetydelig kryp, slått til jorden av bygningenes uhyrlige formater. Mens trebyen, eller en av middelalderbyene fra Europas murbelte, gjennom sin identitet og besjeling, apellerer til følelsene på en måte ikke ulik den som finner sted mellom mennesker. Anne Louise Gjesdal Christensen, etnolog, beskriver møtet med trebyen slik: "Nye overraskelser åpner seg rundt hvert hushjørne, i hver passasje og opp hver trapp, inn i gløttene mellom husene til ørsmå hageflekker, benker og trapper. Trær og blomsterbed klører seg fast som husene selv. Tungvint, selvfølgelig, men i denne sammenheng særlig interessant gjennom de rike variasjoner de byr oss. Selve husene er resultat av mange menneskers gjerninger. De er formet etter mange behov, idéer og forskjellige økonomiske betingelser, gjennom forskjellige tidsaldre. Husene bærer preg av skiftende smaksretninger, "stiler", hver med sine foretrukne dekorative elementer, vindustyper, planløsninger og proporsjoner. Vi snakker om et arkitektonisk tema med variasjoner, en harmoni, ikke et kaos." Samfunnsforskeren Gjesdal Christensen har også sterkt kritisert det offentlige planleggingsapparatet. Hun hevder for eksempel at "splitnelsen mellom planleggerne og de det plan-

Dersom du er spesielt interessert i temaet "landsby/stedsidentitet", ta kontakt med Allgrønn på telefon 02 55 30 66 / 55 32 25. Foredrag med lysbildeformvisning kan avholdes mot dekning av reiseutgifter og diett.

legges for, skyldes langt på vei at de første ikke har noen forståelse av hvor betydningsfull den konkrete erfaringskunnskapen er. Uten denne helt sentrale, viktige grunnveven vil jeg påstå at vi er fortapt som samfunn og kultur".

LANDSBYEN - NORSK BOSTEDSKULTURS MISSING LINK

Arkitekt Odd Brochmann, "Hus i Norge", 1944: "Fortidens byggeskikk oppfattes gjerne som et slags historiske teaterdekorasjoner, man tillater seg å kritisere dem, eller forherlige etter eget skjønn og glemmer at byggekunsten alltid er et produkt av sammenhengende årsaker og funksjonelle hensyn, nøye avpasset etter ytre forhold og tidens krav. Også den alminnelige fagundervisning pleier å lide av samme feil. Resultatet er kjent nok: både her og i andre land har arkitektene periodevis svinget mellom en naiv kopiering av gamle former og en hardnakket antagonisme, som til og med nekter å bøye seg for positive erfaringer, høstet med møye av tidligere generasjoner."

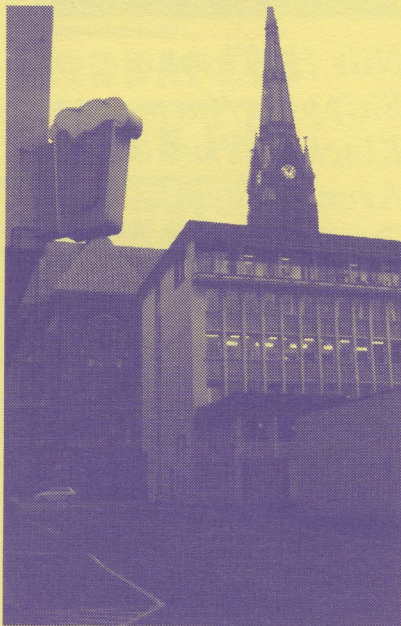
Selv om de færreste er klar over det, er landsbytradisjonen et av de eldste kjente eksempler på organisert bosetning i Norge. Siden slutten av syttitallet har arkeologer i Rogaland foretatt en av Europas største utgravninger på Forsandsmoen. Resultatene er oppsiktsvekkende, og har snudd opp ned på historiebøkene og alt vi lærte på skolen om hvordan nordmenn levde i jernalder, bronsealder og romertid. Funnene viser i sammenheng hvordan nordmenn bodde i perioden fra 12-1300 f.Kr. til ca. 600 e.Kr. Utgravningene har avdekket sporene etter to landsbyer og ialt ca. 180 langhus, hvorav de største husene var på bortimot 500 kvadratmeter. I perioder bodde det over 200 mennesker i hver av landsbyene, som også har bidratt til utvidelsen av kunnskapen om norsk byggeskikk i denne lange perioden.

Landsbyens historie forøvrig har en rekke eksempler på urbane strukturer som har mange av de kvaliteter en forbinde med landsbyer. Bosetningen rundt gamle Nidaros, gamle Oslo under Ekeberg etc. var i prinsippet landsbyer. Det samme gjelder mange av Sørlandsbyene, som følger klyngeandsby-modellen, og Røros og Vålerenga som er rekke-landsbyer. Å ha respekt for, og lytte til den kunnskapen som lå til grunn for disse samfunnene, er ikke å vende samtiden ryggen. Landsbystrukturen er en del av vår kulturarv.

Denne sammenhengen er det nærliggende å spørre seg hva som egentlig er norsk. Som nordmenn har vi en tendens til å tviholde på bygdekulturen som den eneste og egentlige norske bosetningsstruktur. Men sett i forhold til at store deler av Russland, Transylvania, Ungarn og Bøhmen kan vise til stavkirker, laftede hus og en rekke trebearbeidningsteknikker tilsvarende de vi finner i bygdekulturen, er det sannsynlig at også vår bondekulturs byggeskikk er kommet til oss gjennom folkevandringer eller som inspirasjon etter reiser i Østerled. Våre byer er heller ikke resultater av rendyrket norskhet. Gamle Christiania ble oppført hovedsaklig i bindingsverk, under oppsyn av tyske og danske fagkyndige. De første nor-

ske arkitektene tok også sine utdannelser utenlands, og har vært viktige bidragsytere til import av impulser. Det er helt klart at vår byggeskikk har klare forbindelseslinjer til Europa, ikke minst tatt i betraktning vår rolle som lydrike i over 500 år, og vår betydelige oversjøiske handelsvirksomhet i forrige århundre. Med dette er det ikke sagt at intet er norsk, men det er viktig å se at det norske vel som meget kommer til uttrykk gjennom evnen til å foredle impulsens innhold.

Mange ser også at dersom vi i større grad hadde vært bevisst på å ta vare på våre opprinnelige bysamfunns-strukturer, vil vi stått sterkere når det gjelder utviklingen av norske byer. Nordmenn har vært tildels ukritiske og kan hende naive i sin begeistring over framskrittet, også innen arkitekturen. Den vel-

Hvem har pønsket ut dette "smauet" i Arendal?

kjente NRK's filmavis gir oss et levende bilde av denne begeistrende vekst- og oppbyggingstid. Det er ikke fritt for vi idag trekker litt på smilebåndet over datidens idealer og journalistikk, men vi skal samtidig være klar over at de bakenforliggende motiver og bestrebelsene var ytterst alvorlige. Gjennom 60-årene og mediaeksplosjonen knyttet vi oss nærere til verdier som forbindes med det typiske amerikanske forbrukersamfunnet, enn til den europeiske kulturarven. Arkitekter og byplanleggere har selv hevdet, at det har falt dem mest naturlig å legge studiereisene til andre byggende nasjoner, fortrinnsvis USA.

Brochmanns påstand fra 1944 har også idag høyeste grad av gyldighet. Samtiden beskriver Norge gjennom begreper som pendel- og forvitringsamfunn, begge deler uttrykk for manglende kontroll over situasjonen. Ideologienes tid er forbi, heter det. Samtidig vet vi nok til å foreta en objektiv vurdering av norsk boligpolitikk og utbyggingspraksis. Vi har erfart at byen er et problem, og vi har sett at byen og infrastrukturen utøver sterk slitasje, både på menneske og miljø. Spørsmålet er bare om vårt politiske system og beslutningspraksis er istand til å møte behovet for en kursendring.

*Nils H. Thommesen,
Shipping/formann i
Kløckers Hus -
Arendal bymuseum*

"Personlig finner jeg en gjenåpning av kanalen mellom Pollen og Kittelsbukt historisk riktig; og samme vil gi sentrum store miljømessige gevinster og hele Arendals historiske identitet vil bli forsterket."

*Trond Smedsaas,
formann i Tyholmens
Venner*

"Tyholmens Venner ønsker gjenåpningen av kanalen velkommen i Arendal. Tyholmen er et begrep i dag, og minst like aktuell som tidligere. Dette viser tildelingen av Europa Nostramedaljen som Tyholmen fikk overrakt for noen uker siden. En ekte Tyholme vil understreke byens identitet, og virke revitaliserende. Prosessen er i gang; fylkesreguleringsarkitekt Stranger Johansen anbefalte i forbindelse med Arendals byjubileum i 1973 gjenåpning

av kanalen mellom Kittelsbukt og Pollen, og i 1989 framla Tyholmens Venner et privat reguleringsforslag i forbindelse med sentrumsreguleringen for Sanden/Rutebilstasjonen/Kittelsbukt hvor vi inntegnet en framtidig kanal. Nå arbeider Kanalselskapet videre med denne ideen. Arendal by's framtid er avhengig av miljø og trivsel. En kanal bevisstgjør dette i enhver videre form for byutvikling. Tyholmens Venner støtter Kanalselskapet, og vil allerede nå gratulere med solid arbeid. Kanalen blir snart en realitet!"

*Anders Birkeland,
filmskaper/Saga kino*

"Bymiljøet er selvsagt viktig, særskilt for Arendal som har et sånt enormt potensiale og utviklingsmuligheter for turisme bl.a.. Arendal har blitt ødelagt til store deler gjennom 60- og 70 årene ved groteske nybyggelsener som Rutebilstasjonen t.eks.. Å grave opp ihvertfall noen kanaler skulle gi byen en unik stilling blant Sørlandsbyene, og skape internasjonalt rykte for byen. Jeg stemmer for: Riv Rutebilstasjonen, og grav kanaler."

Gabriel Scott advarte:

*" ... Så løsner
forbindelsen til fortiden
etterhvert. De
kulturhistoriske verdier
blir færre. Byens
individuelle preg
utviskes. Bygningene får
flere og flere fellestrekk,
og kom til å ligne
hverandre i pakt med den
uniformitet som er et av
tidens løsner."*

*" Om man hadde latt
byen beholde sitt gamle
preg, bygget smale
fortauer med
ballustrader langs
kanalene, og vakre broer
fra og til som i det
virkelige Venedig - for en
severdighet hadde ikke
byen vært, for en
turistattraksjon hadde
den ikke blitt."*

KANAL-SKJORTER

T-shirts m/kanalmotiv selges fra
Kanalselskapets stand fra den 14. juli!!